

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТОХРИДСКИ”
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
К а т е д р а «ИСТОРИЯ И ТЕОРИЯ НА КУЛТУРАТА»

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационния труд на Десислава Красиминова Гайдарова

**Апофатичният дискурс и опитът за предефиниране на полето на
съвременната философия
(Жак Дерида и Жан-Люк Марион върху апофатиката)**

От доц. д-р Боян Красимиров Манчев

София, 2014

Характеристика на дисертацията

Предложената на вниманието ни дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ «Апофатичният дискурс и опитът за предефиниране на полето на съвременната философия (Жак Дерида и Жан-Люк Марион върху апофатиката)» на Десислава Гайдарова с научен ръководител проф. д.ф.н. Владимир Градев отговаря напълно на формалните и съдържателни изисквания към дисертационен труд в областта на философията.

На вниманието ни е предоставен сериозен изследователски труд, който свидетелства както за напълно адекватна за областта изследователска нагласа, така и за познаване на един от значимите дебати в полето на съвременната философия. Работата на Десислава Гайдарова разработва проблем – връзката между апофатичния дискурс и съвременната френска философия – присъстващ на този етап относително скромно в българската философия, бидейки развит основно в трудове на научния ръководител на докторантката, проф. Владимир Градев, въпреки че през последните тридесет години развитието му в световен мащаб, свързано с т. нар. „религиозен обрат“ в полето на философията, е динамично.

Дисертационният труд се състои от увод, три части, библиография и заключение с общ обем от 286 стр.

Залози и перспективи на дисертационния труд

Като бивш преподавател и научен ръководител на магистърската й теза, защитена преди пет години, познавам работата на Десислава Гайдаров от повече от десет години и винаги съм ценил високо задълбочеността и последователността на работата й. Дисертационният й труд е безспорно адекватен резултат и най-висока изява досега на нейните изследователски качества.

Задачата, поставена от дисертационния труд на Десислава Гайдарова, е сериозна и трудна: тя се опитва да установи не просто семантични и понятийни аналогии между апофатическата теологическа традиция и определено поле на съвременната философия, а по-мощни зависимости от структурен и генеалогически порядък. Един от ключовите дебати в съвременната философия през последните десетилетия, свързан с проблема за "завръщането на религиозното", отговаря на две важни философски и идеологически изисквания: от една страна, да се мислят еманципирано, в епохата на съмнително възраждане на религиозни фундаментализми, категориите на трансцендентното, а от друга, да се развие и усложни мисленето на модерността като секуларизация на религиозния светоглед (наследено от протестантската херменевтика и ранния Хегел и развивано в различни посоки от автори с несъвместими позиции като Шмит, К. Барт и Льовит), респективно – на инструментите за осмислянето на тези процеси на трансформация като трансформация на наследството на християнската теология. Основният философски залог на дисертационния труд на Гайдарова е именно да отговори на тези изисквания, навлизайки с еманципирана изследователска нагласа в полето на съвременната философия, и по-специално във философските проекти на двама от най-влиятелните френски философи от края на предходния век. Въпросното изследване е осъществено със собствено философски средства, а именно концептуално-дискурсивен анализ на философските концепции, при което се поставя акцент върху проблематиката на (не)възможното именуване и върху напрежението между име и неназовимо. Така оригиналният момент в тезата на Гайдарова се отнася до предполагагането на един трансформиран статут на самото философско понятие: апофатиката се оказва „концептуален ресурс“ за „новите говорения за божественото“, които ексцедират традицията на западната метафизика и следователно онтология, отказвайки „да редуцират Бог до някакви концептуални понятия“, а споделят опита за преживяване на божественото чрез един „негативен език“ (с. 275). Едва ли бихме могли да предположим, освен фигуративно, възможността на фигуративен език; следователно става дума за език, въвеждащ – или извеждащ – фигурите на негативното като своя сърцевина.

В тази насока авторката на дисертационния труд предлага превъзходни анализи, които навлизат в понятийни дълбини и комплексни мисловни и

езикови операции. Бих дал като пример великолепия анализ на философските предложения около категорията невъзможност на Джон Капуто, както и на нейната неударжимост в Кантианска перспектива, както и страстният опит на авторката да произведе аргументи за удържане на неударжимото (с. 260-270).

Ако можем да говорим за недостатъци на работата, те биха представлявали чисто и просто «обратната» страна на нейните безспорни предимства, а именно съзнателното стесняване на корпуса на изследването, привилегировано работата в дълбочина за сметка на широкообхватната перспектива. От гледна точка на академичната конвенция би била очевидна недостатъчната разгърнатост на контекста, в който се артикулират тезите на Дерида и Марион – а именно френската философия на ХХ век. Така например, не може да не се отбележи почти пълното отсъствие на френската феноменологическа традиция (единствено имплицитно през книгата на Доминик Жанико върху феноменологията и теологическия обрат) – от Морис Мерло-Понти до Мишел Анри, без да пропускаме от внимание други значими представители на описания дебат, в пряко отношение с тезите на Дерида и Марион – а именно Жан-Люк Нанси и неговия масивен корпус около «деконструкцията на християнството», както и Жан-Луи Кретиен или Ги Петидьоманж. Разглежданите книги на Дерида са сведени до 4, 3 от които преведени на български, като доста изненадващо отсъстват ред от последните книги на френския философ, както и наскоро публикуваните му семинари, занимаващи се именно с проблематиката, изследвана от Гайдарова (напр. *Donner la mort* (1999), *Chaque fois unique, la fin du monde* (2003), и пр.) Невъзможността за работа с текстовете на двамата основни автори, разгледани в дисертацията, в оригинал, безспорно не е измежду предимствата ѝ. Изненадващо е и отсъствието в библиографията на едно от най-значимите изследвания, не само в български контекст, на разглежданото поле през последните десетилетия, за щастие написано именно на български език и то от научния ръководител на Десислава Гайдарова: «Политика и спасение» на Владимир Градев (2005).

Тези прекомерни стеснявания на контекста, нежелателни за дисертационен труд, са контрабалансираны от задълбочената концептуална работа, от фините анализи и широкия философско-исторически контекст. Все

пак отсъствието на тематизиране на посредничещото звено между средновековната и модерната философия, например работите на немския идеализъм и философската херменевтика (изключвайки Хайдегер), отново може да бъде отчетено като редуktivно.

Бих споделил и интуицията, че перспективата, в която дисертантката въвежда и развива понятието за негативен (езиков) опит, би била обогатена от разширяването на изследването по посока на автори, които не се отнасят директно към разглеждания проблем, но които имат фундаментален принос за разбирането на категориите на негативното и негативния опит през отминалия век, например Жорж Батай и Лудвиг Витгенщайн (изследвани в подобна перспектива в български контекст от научния ръководител на дисертационното изследване).

Ще завърша, извеждайки няколко значими качества на дисертационния труд:

1. Ясно обособен обект на изследване, свързан с ред актуални философски проблеми;
2. Задълбочено познаване на една важна традиция на съвременната философия, изведена чрез сериозни и задълбочени генеалогически анализи;
3. Значим потенциал за схващане на централните понятия, ясно изложение и задълбочен анализ на съвременни философски концепции;
4. Дисертацията е написана на ясен, едновременно сложен и достъпен, овладян философски език;
5. Съпричастност към обекта на изследване.

На тази основа давам израз на убедеността си, че предложеният на вниманието ни дисертационен труд «Апофатичният дискурс и опитът за предефиниране на полето на съвременната философия (Жак Дерида и Жан-Люк Марион върху апофатиката)» на Десислава Гайдарова удовлетворява

изискванията за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” и подкрепям присъждането на въпросната степен на Десислава Гайдарова.

София, 14 март 2014 г.

Доц. д-р Боян Манчев